



## **WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 11 stycznia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Michał Laskowski (przewodniczący)

SSN Jerzy Grubba

SSN Jarosław Matras (sprawozdawca)

Protokolant Olga Tyburc-Żelazek

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej z Departamentu do Spraw  
Wojskowych Ingi Jasińskiej

w sprawie z wniosku K. B. o uzupełnienie zadośćuczynienia za krzywdy  
wyrządzone matce wnioskodawcy I. B.

art. 8 ust. 4 w zw. z ust. 1 ustawy z 23 lutego 1991r.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 11 stycznia 2024 r.,

apelacji, wniesionej przez pełnomocnika wnioskodawcy

od wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 18 kwietnia 2023 r., sygn. akt Żo. Un. 4/22,

**I. na podstawie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. uchyla zaskarżony wyrok w  
zakresie rozstrzygnięcia w pkt 1 i 2 i na podstawie art. 17 § 1 pkt 7  
k.p.k. postępowanie umarza, obciążając kosztami postępowania w  
tej sprawie Skarb Państwa;**

**II. utrzymuje w mocy pozostałe rozstrzygnięcia zawarte w wyroku.**

[J.J.]

## UZASADNIENIE

Wobec faktu, że formularz uzasadnienia w sposób zasadniczy utrudnia prawidłowe podanie motywów wyroku (por. m.in. wyrok SN z dnia 11 sierpnia 2020 r., I KA 1/20, OSNKW 2020, z. 9-10, poz. 41), Sąd Najwyższy sporządził uzasadnienie w tradycyjnej formie.

Wojskowy Sąd Okręgowy w Warszawie wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2023 r., Żo (Un) 4/22, z wniosku K. B. o uzupełniające zadośćuczynienie za krzywdy wyrządzone matce wnioskodawcy – I. B. , w związku z niesłusznym skazaniem i wykonaniem wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 13 maja 1949 r., o sygn. akt Sr 715/49, unieważnionym przez Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie postanowieniem z dnia 12 października 1992 r., o sygn. akt Cs. UN 657/92, orzekł, co następuje:

- „1. na podstawie art. 8 ust. 4 w zw. z ust. 1 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej zwaną jako „ustawa lutowa”) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz K. B. kwotę 60.000 zł (sześćdziesięciu tysięcy złotych) tytułem uzupełniającego zadośćuczynienia za krzywdy wyrządzone matce wnioskodawcy - I. B. (B.) c. A., w związku z jej działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego poprzez jej niesłuszne tymczasowe aresztowanie w okresie od dnia 20 czerwca 1948 r. do dnia 13 maja 1949 r. oraz niesłuszne skazanie i wykonanie wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 13 maja 1949 r. o sygn. akt Sr 715/49 o łącznym faktycznym okresie pozbawienia wolności w wymiarze 102 (stu dwóch) miesięcy;
2. na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej wniosek w zakresie zasądzenia uzupełniającego zadośćuczynienia ponad kwotę orzeczoną w pkt 1 wyroku - oddala;
3. na podstawie art. 13 ustawy lutowej w zw. z § 11 ust. 6 w zw. z § 15 ust. 3 pkt 1-3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. z 2015 r., poz. 1804 ze zm.) zasądza od Skarbu Państwa na rzecz wnioskodawcy kwotę 1.152 zł (tysiąca stu pięćdziesięciu dwóch złotych) tytułem kosztów ustanowienia pełnomocnika;
4. wnioski pełnomocnika wnioskodawcy z dnia 28 lutego 2023 r. i z dnia 5 kwietnia 2023 r. o zasądzenie na rzecz wnioskodawcy uzasadnionych kosztów podróży związanych z ustanowieniem pełnomocnika - oddala;
5. na podstawie art. 13 ustawy lutowej kosztami procesu obciąża Skarb Państwa.”

Apelacje od tego wyroku złożyli pełnomocnika wnioskodawcy oraz pełnomocnik Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego. W toku rozprawy odwoławczej apelacja pełnomocnika Pierwszego Prezesa Sądu Najwyższego została pozostawiona bez rozpoznania, co czyni bezprzedmiotowym dalsze jej omawianie.

W apelacji pełnomocnika wnioskodawcy zaskarżono wyrok w części, w jakiej nie zostało uwzględnione żądanie zadośćuczynienia ponad kwotę 60.000 zł, tj. w zakresie kwoty 5.975.739,91 zł i postawiono w niej zarzuty zarówno obrazy prawa materialnego, jak i błędu w ustaleniach faktycznych, a ponadto zarzucono obrazę przepisów postępowania, tj. art. 616 § 1 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 618j k.p.k. w zw. z art. 618a § 1i 4 k.p.k. w zw. z art. 13 ustawy lutowej poprzez nie zasądzenie kwoty zwrotu kosztów podróży pełnomocnika wnioskodawcy (zarzut w pkt 5 apelacji). Wnioski końcowe apelacji były spójne z postawionymi zarzutami.

W toku rozprawy odwoławczej Sąd Najwyższy zasygnalizował stronom potrzebę ustosunkowania się do kwestii powagi rzeczy osądzonej (art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 8 ustawy z dnia 23 lutego 1991 r., o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego – Dz.U. z 2021 r., poz. 1693- dalej „ustawa lutowa”) w związku z tym, że Sąd Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie postanowieniem wydanym w dniu 27 czerwca 1995 r. w sprawie Żo.UN.443/93 zasądził na podstawie art. 8 ust. 1 i art. 13 ustawy lutowej na rzecz I. B. kwotę 121.194, 24 zł tytułem odszkodowania za poniesioną szkodę i zadośćuczynienia za doznaną krzywdę wynikłe z niesłusznego skazania wyrokiem b. Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 13 maja 1949 r. (Sr. 715/49), wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia uprawomocnienia się postanowienia (pkt 1 tego postanowienia), a postanowienie to nie zostało zaskarżone.

Prokurator w tym zakresie uznał, że powaga rzeczy osądzonej dotyczy tylko tego zakresu, jaki wynika z zasądzenia odszkodowania i zadośćuczynienia za okres 96 miesięcy pozbawienia wolności, a pełnomocnik wnioskodawcy podkreślił, że w jego ocenie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej jest przepisem niekonstytucyjnym, co powoduje, iż istnieje możliwość zgłaszania roszczenia uzupełniającego także w tym trybie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Apelacja pełnomocnika wnioskodawcy musiała skutkować uchyleniem na podstawie art. 439 § 1 pkt 8 k.p.k. zaskarżonego wyroku w pkt 1 i 2 oraz umorzeniem, w oparciu o

przepis art. 17 § 1 pkt 7 k.p.k. w zw. z art. 8 ust. 3 ustawy lutowej, postępowania w przedmiocie zadośćuczynienia. Jest faktem niekwestionowanym, że I. B. w trybie ustawy lutowej uzyskała już w roku 1995 r. odszkodowanie i zadośćuczynienie w kwocie 121.194,24 zł zasądzone prawomocnym postanowieniem Sądu Warszawskiego Okręgu Wojskowego w Warszawie wydane w dniu 27 czerwca 1995 r., w sprawie Żo.Un.443/93. Wnioskodawczynie w sprawie Żo.Un. 443/93 nie zaskarżyła tego orzeczenia, informując sąd, że „nie wnosi sprzeciwu w sprawie wysokości przyznanego mi odszkodowania” (k. 14 akt ). Co istotne, w sprawie Żo.Un. 433/93 wnioskodawczynie dochodziła przecież roszczeń z tytułu wykonania wyroku b. Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie z dnia 13 maja 1949 r. w sprawie Sr. 715/49, i tak to żądanie rozstrzygnął w postanowieniu z dnia 27 czerwca 1995 r. Sąd Warszawskiego Okręgu Warszawskiego w Warszawie. Zatem, obecnie nie ma żadnego trybu do dochodzenia roszczeń z tego tytułu, albowiem kwestia ta zamknięta została od strony formalnej prawomocnym orzeczeniem (*res iudicata*). Trzeba wyraźnie podkreślić, że jeżeli strona uzyskała odszkodowanie i zadośćuczynienie w trybie art. 8 ust. 1 ustawy lutowej, to nie ma możliwości dochodzenia uzupełniającego roszczenia na podstawie art. 8 ust. 4 ustawy lutowej. Ten ostatni tryb (wynikający z art. 8 ust. 4 ustawy lutowej) jest dopuszczalny tylko w sytuacji, gdy osoba uprawniona nie mogła skorzystać dla dochodzenia roszczenia z trybu wskazanego w ustawie lutowej i dochodziła roszczenia odszkodowawczego (o odszkodowanie i zadośćuczynienie) w trybie przepisów Kodeksu postępowania karnego, po uprzednim wzruszeniu skazującego orzeczenia na skutek kasacji nadzwyczajnej, kasacji lub wznowienia postępowania (por. np. wyrok SN z dnia 23 stycznia 2019 r., V KK 111/18, OSNKW 2019, z. 3, poz. 18; postanowienie SN z dnia 7 kwietnia 2021 r., I KZ 57/21, LEX nr 3419495). Nie ma też żadnej racji, aby podzielić twierdzenia skarżącego co do niekonstytucyjności normy art. 8 ust. 4 ustawy lutowej w zakresie, w jakim miałyby ona doprowadzić do naruszenia standardu równości wobec prawa. Podkreślić trzeba, że uruchomienie trybu uzupełniającego z art. 8 ust. 4 ustawy lutowej ma służyć tym uprawnionym, którzy musieli dochodzić roszczeń odszkodowawczych na takich samym podstawach jako osoby oskarżone o popełnienie przestępstw kryminalnych, a zatem, bez uwypuklenia w tym trybie odszkodowawczym celu i motywu ich działań, tj. działania na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Na zakończenie trzeba wskazać, że okoliczność, iż w orzeczeniu prawomocnym z 27 czerwca 1995 r. prawidłowo, co do zasady, ustalając okres pozbawienia wolności wnioskodawczynie (od 20 czerwca 1948 r. do 19 grudnia 1956 r.; uw. SN – końcowy okres powinien być do 17 grudnia 1956 r.), dopuszczono się pomyłki rachunkowej w obliczeniu ilości miesięcy pozbawienia wolności (przyjęto 96 zamiast 102), nie zmienia faktu, że

rozstrzygnięto w sentencji postanowienia w sprawie Żo. Un. 433/93 o odszkodowaniu i zadośćuczynieniu należnych wnioskodawcy z tytułu wykonania **całego** wyroku z dnia 13 maja 1949 r., a nie tylko za określoną jego część. Z tego powodu nie sposób aprobować także stanowiska prokuratora na rozprawie odwoławczej; jest ono oczywiście chybione i narusza powagę rzeczy osądzonej. Jediną możliwością naprawienia tego błędu jest tylko wzruszenie prawomocnego postanowienia wydanego w sprawie Żo. Un.433/93 w trybie kasacji wniesionej na podstawie art. 521 § 1 k.p.k., albowiem zasądzona w punkcie pierwszym postanowienia kwota odszkodowania i zadośćuczynienia nie obejmuje całego okresu pozbawienia wolności I. B. Dopiero po uchyleniu tego postanowienia będzie można rozstrzygnąć o całości odszkodowania i zadośćuczynienia, przy czym co oczywiste, kwota już zasądzona (o istotnej wysokości) powinna zostać uwzględniona jako już uiszczona na rzecz osoby uprawnionej.

Odnosząc się zaś do zarzutu dotyczącego braku zasądzenia kosztów podróży pełnomocnika wnioskodawcy (pkt 4 postanowienia oraz zarzut w pkt 5 apelacji), to Sąd Najwyższy, jako sąd drugiej instancji, w pełni podziela argumentację sądu pierwszej instancji. Wydatki pełnomocnika wnioskodawcy związane z wykonywaniem podróży do sądu, nie są wydatkami „z tytułu ustanowienia pełnomocnika”, tak jak stanowi art. 13 ustawy lutowej. Skarżący nie wykazał żadnym dokumentem, aby wydatki te poniósł wnioskodawca w związku z czynnością ustanowienia pełnomocnika, co uniemożliwia uwzględnienie podniesionego zarzutu. Przywołane przez skarżącego przepisy k.p.k. nie dają także podstawy do zmiany orzeczenia w tym zakresie.

Z tych wszystkich powodów orzeczono jak w wyroku.

[J.J.]

[as]